

Dėl skaitvardinių būdvardžių su priesagomis *-(i)okas (-a)* ir *-(i)opas (-a)* kilmės

SAULIUS AMBRAZAS

Lietuvių kalbos institutas, Vilnius

*The article deals with the origin of adjectives derived from numerals with the suffixes *-(i)okas (-a)* and *-(i)opas (-a)*. The analysis confirms that derivatives of this type with the diminutive suffix *-(i)okas (-a)* are rare already in Old Lithuanian texts of the 16th–17th centuries. They have counterparts in Slavonic and are much older than the suffix *-(i)opas (-a)* which is commonly used in the derivation of adjectives from numerals in Lithuanian and for which a genetic link with the postposition *po* is suggested in this article.*

Senuosiuose raštuose greta vedinių su *-(i)opas (-a)*, plačiai paplitusių ir dabartinėje lietuvių kalboje (pvz.: *dvejópas, trejópas*, taip pat *tūleriópas* ir kt., žr. Valeckienė 1994: 220), buvo vartojami atitinkami skaitvardiniai būdvardžiai su *-(i)okas (-a)*, kurie dabartinėje lietuvių kalboje yra beveik išnykę. Minėtų vedinių su *-(i)okas (-a)* nykimo ir atitinkamų būdvardžių su *-(i)opas (-a)* išgalėjimo tendencija išryškėjo dar prieš lietuviškos raštijos pradžią. Peržiūrėtuose senuosiuose raštuose¹ šių dviejų darybos tipų vediniai santykiauja taip: MŽ 2 : 0; VLNE, VLNEE 4 : 1; BP_{I-II} 7 : 4; C 11 : 1; DP 9 : 3; SP_{I-II} 3 : 3; ¹SD, ³SD 3 : 5; CHNT 1 (atitinkami prieveiksmai su *-(i)opai* 2) : 2 (atitinkami prieveiksmai su *-okai* 2); SE 2 : 0; Jaknavičiaus 1647 m. *Evangelijose* pastebėtas tik prieveiksmais *ketveriopai* 201₉₋₁₀². Iš pateiktos statistikos matyti, kad skaitvardinių būdvardžių su *-(i)okas (-a)* Sirvydo, Chylinskio, iš dalies Bretkūno raštuose yra maždaug tiek pat, kiek ir atitinkamų vedinių su *-(i)opas (-a)*. Kitur skaitvardiniai būdvardžiai su *-(i)okas (-a)* gerokai retesni arba ir visai nevartojami.

Skiriasi ir pačių vedinių su *-(i)okas (-a)* paplitimas. Plačiausiai žinomi tik du iš jų: *dvejokas (-a)* ‘dvejopas’ BP_{I-II} 4x; C_{II} 1111; ³SD 56; SP_{I-II} 2x; (dar [K]; P, plg. *dvejokai* ‘dvejopai’ ³SD 56; N; GRŽ), *dvejokias (-ia)* SP_{I-II} 6x; CHNT 4x (dar Ds, plg. *dvejóks / dvējoks, -ia* DAUK; P; KLVRŽ; PLN, *dvejokiai* VALANČ, *dvejókiaip* ROD – ²LKŽ_{II} 944);

¹ Renkant medžiagą naudotasi senųjų raštų leidimais bei žodžių indeksais ir Lietuvių kalbos institute sukurtais Bretkūno *Postilės* (BP_{I-II}), Vileto *Enchiridiono* (VLNE), *Evangelijų bei Epistolų* (VLNEE), Sirvydo *Punktų Sakymų* (SP_{I-II}), Jaknavičiaus 1647 m. *Evangelijų* kompiuterinėmis žodžių formų konkordancijomis, finansuotomis pagal Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos vartojimo ir ugdymo 1996–2005 m. programą.

² Ne visai aiškos darybos vedinys *vienokas (-a) / vienokias (-ia)* į čia pateiktą statistiką neįtrauktas (apie jį žr. toliau).

trejokas (-a) ‘trejopas’ BP_{I-II} 4x; ¹SD 182 (dar N; KŽ; STR; AD; VRN), *trejokias* (-ia) SP_{I-II} 6x; ¹SD 18; ³SD 446; SLG_{II} 80 (dar SUT, plg. *trejókis*, -ia KŽ; M; PRNG; KLT; PLS – LKŽ_{XVI} 741).

Kiti daug retesni, pvz.: *keturokas* BP_{I-II} 3x, *ketveriokas* (-a) ‘ketveriopas’ WP 213b; SP_{I-II} 5x (plg. *ketveriokai* ‘ketveriopai’ CHNT Lk 19,8), *penkiokas* ‘penkeriopas’ ³SD 291, *septyneliokas* ‘septyneriopas’ ³SD 401 (dar SUT; N; [K]), *šešeriokas* (-a) ‘šešeriopas’ BP_{II} 21₁₇ (dar KŽ; NDŽ), *šešeriokia* DP 352₄₃ (plg. *šešerioks*, -ia M; NDŽ), *šimter(i)okas* (-a) ‘šimterio pas’ DP 2x; SP_I 338₁₀; CHNT 2x (plg. *šimterokai* CHNT 2x, *šimteruokai* ⁵SD 353, *šimteluokai* ‘šimterioapai’ ³SD 423), *vieneriokas* ‘vieneriopas’ DP 445₄₀ (dar N, plg. *vieneriokis*, -ė KŽ; M).

Skaitvardiniai būdvardžiai su -(i)okas (-a) turi atitikmenų slavų kalbose, plg. lie. *dvejókas* ir s. bažn. sl. *dvъakъ*, *dvъojakъ*, lie. *ketveriókas* ir s. bažn. sl. *čtverakъ*, lie. *šešeriókas* ir s. bažn. sl. *šesterakъ*, lie. *trejókas* ir s. bažn. sl. *trojakъ* (Vaillant 1974: 327).

Lietuvių bei slavų kalbose panašiai daromi ir kokybiniai įvardžiai, plg. lie. *tók(i)s* ir s. bažn. sl. *takъ*. Skirtumas čia tik tas, kad šio tipo lietuviški įvardžiai, be priesagos *-áko-, turi prisijungę dar ir įvardį (j)is (Rosinas 1988: 214–216). Veikiausiai dėl šių įvardžių įtakos kai kurie minėti lietuviški skaitvardiniai būdvardžiai su -(i)okas (-a) linkę gauti (i)jo/iā kamieno formas.

Pažymėtina, kad vedinys *vienók(i)s* (-ia) tarmėse vartojamas ir kaip įvardis ‘toks, vienas’, ir kaip būdvardis ‘panašus, vienodas’ (LKŽ_{XIX} 225, 226–227), plg. dar *vienokias* (-ia) ‘panašus, vienodas’ VLNE 2x; ¹SD 46; ³SD 7, 87; DP 9x; CHNT 4x; VD; KŽ (plg. *nevienoki* ‘nevienodi’ SP_I 184₈, prieveiksmius *vienokiai* ‘vienodai’ SP_{I-II} 2x; SE 2x, *nevienokiai* ‘nevienodai’ SP_I 357₆), *vienokas* (-a) ‘panašus, vienodas’ LEX 27a; Q 142; B 389; H; MŽ; POŠK; P; N; K; JN; L; RTR.

Šiaip su priesaga *-ā-ko- (kaip ir su kitomis priesagomis, kilusiomis iš ide. *-ko-) baltų kalbose dažniausiai daromi deminutyvai.

Lietuvių kalboje ypač paplitę būdvardiniai deminutyvai su -(i)okas (-a). Jų randame jau XVI–XVII a. raštuose, ypač Sirvydo *Dictionariume* ir XVII a. Mažosios Lietuvos rankraštiniame žodyne *Clavis Germanico-Lithvana*, pvz.: *atstokus* ³SD 246 (dėl u-kamienės -okus formos plg. Skardžius 1943: 134; Palionis 1967: 131), *baltokas* ³SD 13, *bėrokas* C_I 389, *girtokas* ³SD 311, *ilgokas* BP_{II} 147₁₅; C_I 1150, *juodokas* ³SD 361; C_{II} 515, *laibokas* ³SD 360, *lipokas* C_I 1130, *minkštokas* C_{II} 936, *raudonokas* ³SD 41, 164; C_{II} 331, *rūgštokas* C_{II} 372, *rūgštokus* ³SD 145, *saldokas* C_{II} 573, *saldokus* ³SD 366, 409, *siaurokas* ³SD 360, *silpnokas* ³SD 366; C_{II} 507, 524, *sunkiokus* ³SD 360, *šiltokas* C_I 1159, *šiurkštokas* C_{II} 560, *tamsokus* ³SD 360, *tolokas* ³SD 268, *žalokas* ³SD 546; C_{II} 331.

Latvių kalboje iš tokių būdvardžių su *-āko- išriedėjo aukštesniojo laipsnio formos, plg. lie. *mažókas* ir la. *mazáks* ‘mažesnis’ (Endzelīns 1951: 360; Fennell 1996–1997; Vykypēl 2001: 212 tt.). Panašių būdvardžių su *-āko- esama ir kitose giminiškose kalbose, plg. lot. *merācus* : *merus* ‘nemaišytas, neatskiestas, grynas; tikras’ (Brugmann 1906: 498–500).

Lietuvių kalbos rytų aukštaičių tarmėje su *-āko- plačiai daromi deminutyvai ir iš daiktavardžių, pvz.: *berniókas*, *ančiókas*, *akmeniókas* (Skardžius 1943: 133–134; Urbutis 1965: 279–280). Šio tipo vedinių randama ir rytinėse latvių kalbos tarmėse, tik mažiau, plg. lie. *berniókas* ir la. dial. *bērņāks*, *bērņāks* (Rūķe-Draviņa 1959: 289–294).

Priesaga *-ko- (ir kai kurie kiti deminutyvams būdingi afiksai) indoeuropiečių kalbose nuo seniausių laikų vartojama ne tik deminutyvams, bet ir įvairiems deminutyvinės reikšmės neturintiems būdvardžiams daryti (plg. Jurafski 1996; Shields 2000). Antai su priesaga *-i-ko- baltų (ypač prūsų, žr. Ambrazas 2000: 87–89), slavų (Boškovič 1984: 206–245) kalbose plačiai daromi daiktavardiniai deminutyvai, o daugelyje kitų giminiškų kalbų – daugiausia savybiniai būdvardžiai (Brugmann 1906: 488 tt.; Ewald 1924). Kita vertus, priesaga *-is-ko- (apie jos kilmę žr. Ambrazas 2000: 101 ir lit.) baltų, slavų, germanų (galbūt dar keltų, trakų, iš dalies tocharų, luvų, žr. Porzig 1954: 201–202; Ivanov 1988: 53) kalbose vartojama būdvardžiams³, o sen. graikų kalboje – priešingai, daiktavardiniais deminutyvams (Petersen 1913; Chantraine 1933: 405–413) daryti.

Be to, senas gali būti polinkis su *-ko- daryti ir skaitvardinius būdvardžius, plg. s. bažn. sl. *inokъ* ‘vienas, vienišas; vienuolis’, got. *einaha*, s. vok. aukšt. *einag* ‘vienintelis’, s. ind. *ekāka-*, *ekakā-* ‘vienintelis, vienišas’, lot. *ūnicus* ‘vienintelis, ypatingas’ (Brugmann 1906: 493; Schulze 1966: 75; Vaillant 1974: 462).

Tačiau kada baltų kalbose susidarė skaitvardinių būdvardžių su *-āko- darybos tipas, visgi dar ne visai aišku. Mat lietuvių kalbos skaitvardiniai būdvardžiai su -(i)okas (-a) tikslų atitikmenų turi tik slavų kalbose, o kitose baltų kalbose jų nėra. Prūsų kalbos tekstuose tokio tipo skaitvardinių būdvardžių visai neužfiksuota. Latvių kalboje skaitvardiniams būdvardžiams, taip pat minėtiems kokybiniais įvardžiams daryti vartojama visai kitos kilmės priesaga *-ā-do-, plg. lie. *trejōkas*, *trejōpas* ir la. *trejāds*, lie. *kitōk(i)s* ir la. *citāds* (Endzelynas 1957: 100; Endzelins 1951: 391). Lietuvių kalboje pastaroji priesaga yra labai reta, plg. lie. *kitōdas* ir la. *citāds*, lie. *viēnōdas* ir la. *viēnāds* (Skardžius 1943: 100). Būdvardžių su priesagomis, kilusiomis iš determinatyvo *-d(h)-, yra ir kai kuriose kitose giminiškose kalbose, plg. s. bažn. sl. *tvrdъ* ‘tvirtas’, lot. *lūcidus* ‘šviesus, ryškus, aiškus’, vīvidus, air. *beode* ‘gyvastingas, gyvas’ (Brugmann 1906: 471–472). Tačiau priesagos *-ā-do- panaudojimas skaitvardiniams būdvardžiams daryti veikiausiai yra latvių kalbos inovacija.

Kita vertus, reliktinis skaitvardinių būdvardžių su -(i)okas (-a) pobūdis lietuvių kalboje rodo, kad šis darybos tipas yra gana senas. Tuo tarpu priesaga -(i)opas (-a), su kuria lietuvių kalboje dažniausiai daromi skaitvardiniai būdvardžiai, visai neturi atitikmenų kitose giminiškose kalbose. Tyrėjai labai abejoja, ar indoeuropiečių prokalbėje apskritai būta priesagų su *-p- (plg. Brugmann 1906: 386; Vaillant 1974: 632). Taigi priesagos -(i)opas (-a) kilmės veikiausiai reikia ieškoti pačioje lietuvių kalboje. Kol kas ji dar nėra paaiškėjusi. Vaillant’as (1974: 632) priesagą -(i)opas (-a) sieja su postpozicija -p(i), turima aliatyvo ir adesyvo formose. Tačiau semantiniu požiūriu artimesnis atrodo šios priesagos ryšys su postpozicija -p(o), kurią galima įžvelgti prieveiksmiuose su -aip(o) (plg. Endzelynas 1957: 209; Otrębski 1956: 300–301). Pastarieji yra beveik sinonimiški prieveiksmiams su -(i)opai, -okai (žr. Ulvydas 1971: 435–436), plg. minėtą *dvejokai* ir *dvejopai*, *dvejaip*, *dvejaipō* TVR (²LKŽ_{II} 946). Kadaisė greta **dvejai po* galėjo egzistuo-

³ Baltų, slavų, germanų, galbūt ir kai kurias kitas kalbas veikiausiai sieja ne tik būdvardinė priesaga *-isko-, bet ir pastarosios posesyvinė darybos funkcija, plg. s. bažn. sl. *božъskъ*, got. *gudisks* ‘Dievo’ ir analogišką vedinio *dieviškas* vartojimą senuosiuose lietuviškuose raštuose, pvz.: *giwena iž galibes Die=wiŭfkos* SP_{II} 227_{28–29}. Tačiau tai jau kito straipsnio tema.

ti ir konstrukcija **dvejo po*⁴, kuriai prieveiksmėjant atsirado *dvejopai*. Vėliau konkuruojant prieveiksmiams su *-(i)opai* bei *-(i)okai*, pagal skaitvardinių būdvardžių su *-(i)okas (-a)* pavyzdį, matyt, buvo padaryti atitinkami vediniai su *-(i)opas (-a)*. Pastarieji greitai tapo labai populiarūs. Mat vis labiau įsigalint vedinių su *-(i)okas (-a)* deminutyvinei vartosenai, atsirado poreikis turėti specialią priesagą skaitvardiniams būdvardžiams daryti. Galbūt dėl panašių afiksų specializacijos priežasčių latvių kalboje paplito atitinkami vediniai su **-ādo-*.

ŠALTINIŲ SUTRUMPINIMAI

AD – Adutiškis, Švenčionių rajonas.

B – *LEXICON GERMANICO=LITHUANICVM* [...] von Jacobo BRODOWSKIJ (XVIII a. pradžios rankraštinis žodynas).

BP_I – *POSTILLA Tatai est Trumpas ir Praštas Iščguldimas Euangelii / Jakamuiū Baŕniczoie Krikščezonifchkoie / nūg Aduento ik Weliku*. Per Iana BRETKUNA Lietuvos Plebona Karalauczuie Prufūfu. Iŕŕpaude Karalauczuie Iurgis Oŕterbergeras. Mæta Pono 1591.

BP_{II} – *POSTILLA tatai est Trumpas ir Praštas Iščguldimas Euangelii / Jakamuiū Baŕniczoie Krikščezonifchkoie/ nūg Wæliku ik Aduento*. Per Iana BRETKUNA Lietuvos Prufūfu. Iŕŕpausta Karalauczuie / Iurgio Oŕterbergera. Mæta Pono 1591.

C – *Clavis Germanico-Lithvana* (citauta iš: V. DROTVINAS, sud., *Clavis Germanico-Lithvana* 1–4, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1995–1997).

CHNT – transliteruotas S. B. CHYLINSKIO Naujojo Testamento vertimo leidimas: Cz. KUDZINOWSKI, J. OTREBSKI, *Biblia litewska Chylińskiego, Nowy Testament* 2, Tekst, Poznań: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1958 (naudotasi ir, Cz. KUDZINOWSKI, *Biblia litewska Chylińskiego. Nowy Testament* 3, Indeks, Poznań: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1964).

DAUK – Simono DAUKANTO (1793–1864) raštai.

DP – *Postilla CATHOLICKA. Tái est: Iŕguldimas Ewangeliu kiekvienos Nedelos ir ŕwætës per wiŕŕŕús metús*, Per Kúniga MIKALOIV DAVKSZA Kanoníka Mædniku / iŕ iŕkiŕŕko pergûldita. [...] W Wilniui / Drukárnioi Akadémios SOCIETATIS IESV. A. D. 1599 (naudotasi: Cz. KUDZINOWSKI, *Indeks-słownik do „Daukšos Postilė”* 1–2, Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 1977).

DS – Dusetos, Zarasų r.

GRŽ – Grūžiai, Pasvalio r.

H – *VOCABULARIUM LITTHVANICO-GERMANICVM ET GERMANICO-LITTHVANICVM* [...] Ausgefertiget von Friederich Wilhelm HAACK [...] Halle, [1730] Stephanus Orban, Univerŕ. Buchdr.

JN – Kazimiero JAUNIAUS (1848–1908) raštai.

K – F. KURSCHAT, *Littauisch-deutsches Wörterbuch*. Halle a. S.: Verlag der Buchhandlung des Waisenhauses, 1883 (ženklų [K] žymimi Kuršaičio lauŕtiniuose skliausteliuose pateikti žodžiai).

KLT – Kałtanėnai, Švenčionių r.

KLVRŽ – Žemaičių Kalvariją, Plungės r.

KŽ – A. KURŠAITIS, *Lietuviškai-vokiškas žodynas* 1–4, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1968–1973.

L – *Lietuviškos ir angliškos kalbos žodynas*. Sutaisė Antanas LALIS [...] Chicago, 1915.

⁴ Čia reikia turėti omenyje, kad prielinksnis *po* lietuvių kalboje nuo seno eina su keliais linksniais. Kai kurios konstrukcijos tiesiog konkuravo tarpusavyje, pvz.: *po deŕinei* ir *po deŕinės*, *po tam* ir *po to* ir pan. (apie visa tai žr. Fraenkel 1929: 144 tt.). Panašiai kadaise galėjo būti vartojama ir atitinkama postpozicija *po*, plg. vietininkų su postpozicija *-p(i)* ryšį su prielinksnio *prie(g)* konstrukcijomis senesiuose raštuose (žr. Rosinas 2001: 136 tt.).

LEX – *Lexicon Lithuanicum* (cituota iš: V. DROTVINAS, sud., *Lexicon Lithuanicum*, Vilnius: Mokslas, 1987).

LKŽ – *Lietuvių kalbos žodynas* 1–17, Vilnius.

M – M. MIEŽINIS, *Lietuvizskai-latviszkai-lenkiskzas žodynas*, Tilžė, 1894.

MŽ – Martyno MAŽVYDO (1520–1563) raštai (remtasi: D. URBAS, *Martyno Mažvydo raštų žodynas*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996).

MŽ – *Littauſſch=deuffches und Deuffch=littauſſches Wörter=Buch* [...] vermehret und verbeſſert [...] von Chriſtian Gottlieb MIELCKE, Cantor in Pillekallen. [...] Königsberg, 1800. Im Druck und Verlag der Hartungſchen Hofbuchdruckerey.

N – *Wörterbuch der Littauischen Sprache* von G. H. F. NESSELMANN. Königsberg: Verlag der Gebrüder Vorntäger. 1850.

NdŽ – M. NIEDERMANNAS, A. SENNAS, A., BRENDERIS, A. SALYS, *Lietuvių rašomosios kalbos žodynas* 1–5, Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag, 1932–1968.

P – Jurgio PABRĖŽOS (1771–1849) raštai.

PLN – Plūngė.

PLNG – Palangà.

PLS – Pelesà, Varanavo r., Baltarusija.

POŠK – Dionizo POŠKOS (apie 1757–1830) raštai.

PRNG – Paringys, Ignalinos r.

Q – Rankraštinis XVII a. žodynas (artimas *Lexicon Lithuanicum* ir *Clavis Germanico-Lithvana*), prieš Antrąjį pasaulinį karą buvęs Karaliaučiaus universiteto bibliotekoje (Msc. 83).

ROD – Ródūnia, Varanavo r., Baltarusija.

RTR – J. RYTERIS, *Lietuviškai-latviškas žodynas*, Ryga, 1929.

¹SD – K. SIRVYDO pirmasis žodynas (remtasi: K. PAKALKA, sud., *Senasis Konstantino Sirvydo žodynas*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1997).

³SD – *DICTIONARIUM TRIVM LINGVARVM In ūfum Studioſæ Iuuentutis*, AVCTORE CONSTANTINO SZYRWID [...] Tertia editio recognit & aucta. VILNÆ, Typis Academicis Societatis JESV. Anno Domini M. DC. XLII. (remtasi: K. PAKALKA, sud., *Pirmasis lietuvių kalbos žodynas*, Vilnius: Mokslas, 1979).

⁵SD – *DICTIONARIUM TRIUM LINGVARUM In ūfum Studioſæ Iuuentutis*, AVCTORE R. P. CONSTANTIN SZYRWID [...] Quinta editio recognita & aucta. VILNÆ, Typis Academicis Societatis JESU. Anno Domini M. DCC. XIII.

SE – *SUMMA Abā Trumpas ifzguldimas EWANIELIV / SZWENTU Per Wifus meatus / dienomis Nedelos / Báž=ničioſe Krikščioniſkſkoſe ſkaytomu* [...] KIEDAYNISE, DRVKAWOIA, IOCHIMAS IVRGIS RHETAS, *Meatu Poná*, 1653 (remtasi: A. JAKULIS, „Knygos Nobažnystės“ leksika 1, Klaipėda: Sauliaus Jokužio leidykla-spaustuvė, 1995).

SLG – *GIESMES TIKIEIMVY KATHOLICKAM PRIDIARANCIAS* [...] Auctore SALOMONE MOZERKA SLAWOCZYNSKI [...] VILNÆ, Typis Academicis Societatis IESV, Anno Dni 1646 (cituota iš: J. LEBEDYS, sud., *S. M. Slavočinskis. Giesmes tikėjimui katolickam priderančios*, Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1958).

SP – *PVNKTY KAZAN od Adwentu aż do Poſtu, Litewskim ięzykiem, z wytłumáczeniem ná Polskie PRZEZ Kſieǳzǎ KONSTANTEGO SZYRWYDA* [...] wydáne W WILNIE W Drukárni Akadémiey Societatis IESV Roku M. DC. XXIX.

STR – Strūnaitis, Švenčionių r.

SUT – *Žodínikas Letuwizskay-Łotíniszskay-Lenkiszskas*. Par Kuniga Dominika SUTKIEWICZE Domikona tikra Letuwnika su didelu wargiu Isztaysitas (1848) (rankraštis).

TVR – Tverėčius, Ignalinos r.

VALANČ – Motiejaus VALANČIAUS (1801–1875) raštai.

VD – VYDŪNO (Viliaus STOROSTOS, 1868–1953) raštai.

VLNE – *ENCHIRIDION Catechifmas maſas / dæl paſpalitu Plebonu ir Koſnadiju / Wokiſchku lieſuwiiu paraſchits per Daktara Martina Luthera. O iſch Wokiſchka lieſuwia ant Lietuwifchka pilnai ir wiernai pergulditas / per Baltramiejū WILLENTHA Plebona Karaliaucziue ant Steindama. Iſchſpauſtas Karaliauczui per Iurgi Oſterbergera / Metu Diewa M. D. LXXIX.*

VLNEE – *Euangelias bei Epistolas / Nedeliu ir ſhwentuju Dienofu ſkaitomafias / Baſſniczoſu Chrik-ſhcſzonifchkoſu / pilnai ir wiernai pergulditas ant Lietuwifchko Szodzia / per Baltramiejū WILLENTA / Plebona Karaliauczui ant Scheindama [...] Iſchpauſtas Karaliauczui per Iurgi Oſterbergera / Metu M.D. LXXIX.*

VRN – Varėnà.

WP – XVI a. rankraštinė Wolfenbüttelio Poſtilė: *ISCHGVLDIMAS EVANGELIV PER WISVS METVS, SVRINKTAS DALIMIS ISCH DAVGLA PASTILLV* [...] (cituota iš: J. KARACIEJUS, sud., *Wolfenbüttelio Poſtilė*, Vilnius: Žara, 1995).

LITERATŪRA

AMBRAZAS, S. 2000: *Daiktavardžių darybos raida II. Lietuvių kalbos vardažodiniai vediniai*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.

BOŠKOVIČ, R. 1984: *Основы сравнительной грамматики славянских языков. Фонетика и словообразование*, Москва: Высшая школа.

BRUGMANN, K. 1906: *Grundriss der vergleichenden Grammatik der indogermanischen Sprachen* Bd. 1. T. 2, Strassburg: Karl J. Trübner.

CHANTRAINE, P. 1933: *La formation des noms en grec ancien*, Paris: Librairie ancienne Honoré Champion.

ENDZELĪNS, J. 1951: *Latviešu valodas gramatika*, Rīgā: Latvijas Valsts izdevniecība.

ENDZELYNAS, J. 1957: *Baltų kalbų garsai ir formos*, Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla.

EWALD, F. 1924: *Die Entwicklung des k-Suffixes in den indogermanischen Sprachen*, Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag.

FENNELL, T. G. 1996–1997: Comparatives and superlatives in early Latvian grammars. *Linguistica Baltica* 5–6, 115–127.

FRAENKEL, E. 1929: *Syntax der litauischen Postpositionen und Präpositionen*, Heidelberg: Carl Winter's Universitätsbuchhandlung.

IVANOV, V. V. 1988: Балто-славяно-тохарские изоглоссы. *Балто-славянские исследования* 1986, Москва: Наука, 45–60.

JURAFSKI, D. 1996: Universal tendencies in the semantics of the diminutive. *Language* 72 (3), 533–578.

OTRĘBSKI, J. 1956: *Gramatyka języka litewskiego 3. Nauka o formach*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.

PALIONIS, J. 1967: *Lietuvių literatūrinė kalba XVI–XVII a.*, Vilnius: Mintis.

PETERSEN, W. 1913: *The Greek Diminutive Suffix -ισκος-, -ισκη*, New Haven-Connecticut: Yale University Press.

PORZIG, W. 1954: *Die Gliederung des indogermanischen Sprachgebiets*, Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag.

ROSINAS, A. 1988: *Baltų kalbų įvardžiai*, Vilnius: Mokslo.

ROSINAS, A. 2001: *Mikalojaus Daukšos tekstų įvardžių semantinė ir morfologinė struktūra*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.

RŪKE-DRAVIŅA, V. 1959: *Diminutive im Lettischen*, Lund: Håkan Ohlssons Boktryckeri.

SCHULZE, W. 1966: *Kleine Schriften*, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

SHIELDS, J. K. 2000: The Hittite word for 'son' and the origin of the Indo-European diminutive suffix *-lo-. *Indogermanische Forschungen* 105, 17–142.

SKARDŽIUS, P. 1943: *Lietuvių kalbos žodžių daryba*, Vilnius: Lietuvos mokslų akademija.

- ULVYDAS, K. 1971: Prieveiksmis. Ulvydas, K., red., *Lietuvių kalbos gramatika* 2, Vilnius: Mintis, 425–542.
- URBUTIS, V. 1965: Daiktavardžių daryba. Ulvydas, K., red., *Lietuvių kalbos gramatika* 1, Vilnius: Mintis, 261–473.
- VAILLANT, A. 1974: *Grammaire comparée des langues slaves* 4, Paris: Editions Klincksieck.
- VALECKIENĖ, A. 1994: Būdvardžių daryba. Ambrazas, V., red., *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 141–238.
- VYKYPĖL, B. 2001: Zwei letttonistische Bemerkungen. Šefčík, O., Vykypěl, B., eds., *Grammaticvs. Studia linguistica Adolfo Erharto quinque et septuagenario oblata*, Brno: Masarykova universita v Brně, 211–223.

Saulius Ambrazas
Lietuvių kalbos institutas
Antakalnio g. 6, 2055 Vilnius, Lietuva
saulambr@ktl.mii.lt

Gauta 2001 12 10